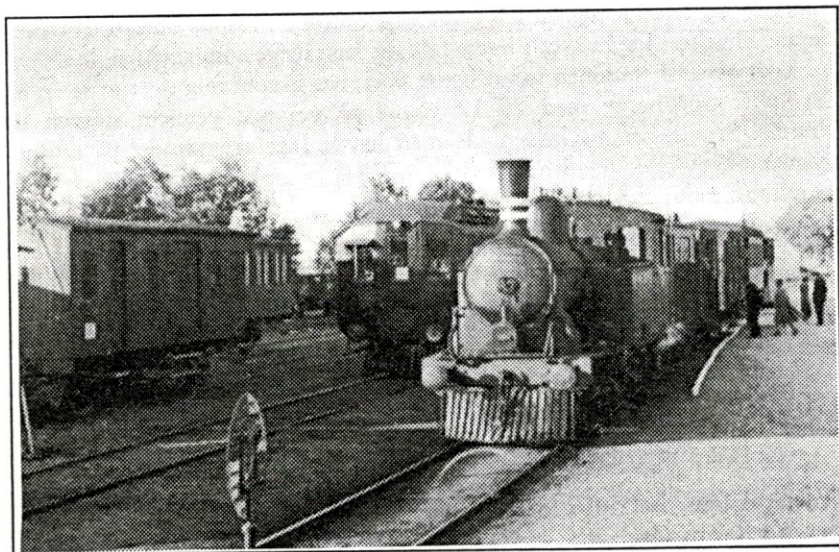

Lokalhistorisk Arkiv & Forening

Præstø Kommune

Persontog til Næstved med lokomotiv nr. 4 på Præstø station,
i baggrunden diesellokomotivet M 6, 1936 (B.W.).

Indhold:	Side		Side
Redaktion & forening . .	2	Lokalarkivets årsmøde. .	11
Lødsen fra borde	3	Udstilling på Præstø	
De berømte Nysø-ege . .	4	Bibliotek	13
Livline til Danmark . . .	5	Generalforsamling i Lo-	
Præstøbanens Aabning .	6	kalthistorisk Forening . .	14
		Når solen går i vest . . .	16

Præstø Lokalhistoriske Arkiv

Styrelsen:

Formand: Søren Kæregaard
Arkivleder: Elsie Björklund
Næstform.: Frits Fabricius
Kasserer: Ole Fog
Medl.: Bent U.Mortensen
Gurli Z.Nielsen
Hans Olsen

Komm.valgt: Knud Skovbæk

Arkivets åbningstider:

Mandag kl. 17-19 &
1. lørdag i måneden
kl. 10.00 – 12.00
på Præstø bibliotek
Lindevej 45
tlf. 55 99 18 88

Lokalhistorisk Forening for Præstø Kommune

Bestyrelsen:

Formand: Bent U.Mortensen
Næstformand: Ole E.Hansen
Kasserer: Kim C. Pedersen
Sekretær:
Steffen Lyng Sørensen

Bestyrelsen i øvrigt:

Lilli Henningsen
Suppleanter:
Bodil Møller
Jens Bjerre Tybjerg

Udgivere:

Præstø Lokalhistoriske Arkiv
& Lokalhistorisk Forening for
Præstø Kommune

Redaktion:

Ansvarshav.: Bent U.
Mortensen
Øvrige: Ole E.Hansen, & Jens
Bjerre Tybjerg.

Kommende arrangementer:

To.9.3.2000 Indvandring i
Danmark med Henrik Zip
Sane,
Ti.4.4.2000 Sejlads på Præstø
Fjord ved Paul Fromberg,
- begge i sanglokalet på
Abildhøjskolen kl. 19.30.

Har du stof til bladet eller
kommentarer til artiklerne, hø-
rer vi gerne fra dig.

Ring evt. til Bent U.Mortensen
55 99 17 55 -
– eller kig ind på arkivet!

Lodsen fra borde

Bortset fra overskriften er der ingen lighed mellem Otto von Bismarck og Elsie Björklund.

Vi vidste det ville ske - og nu er det sket. Elsie Björklund er trådt tilbage fra formandsposten i Lokalhistorisk Forening for Præstø Kommune.

Afgangen var bebudet allerede for to år siden, men det lykkedes at overtale formanden til at fortsætte. "Kun to år mere - så kan jeg ikke mere" bedyrede hun bestyrelsen, og denne gang forstod vi, det var alvor.

Det begyndte allerede dengang Willy Døssing styrede arkivet. Elsie kunne mærke, at han trængte til hjælp - og til afløsning. Og hun fostrede tanken om en lokalhistorisk forening. Hun fik andre med på tanken, og for 12 år siden var foreningen en realitet.

Naturligvis med Elsie som foreningens første formand, og hun har i de forløbne år styret med kærlig, men fast hånd.

Hun har været god til at uddelegere opgaverne. Og man ved kun at sige nej, hvis der var en virkelig gyldig grund.

Kun en enkelt gang var et arrangement ved at rende Elsie af hænde. Hun havde overbevist Vickie Raben om, at det ville være en god idé at invitere foreningen inden for på Beldringe. Glad og fro henvendte Elsie sig til redaktøren på Præstø Avis og fortalte begejstret om arrangementet.

(Fortsættes side 14)

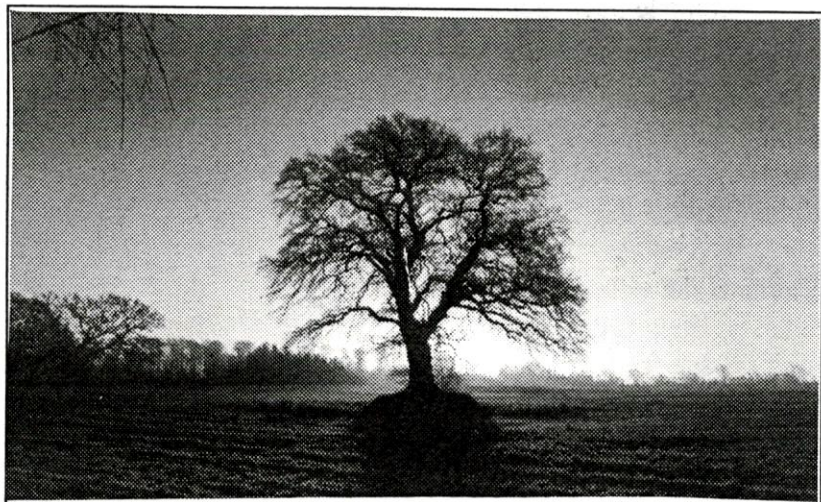

Foto: Leif Palner

De berømte Nysø-ege

Kunstmaler Erick Struckmann skrev i 1940 en artikel i tidskriftet "Danmark" om forholdene på Nysø i tidligere tider:

Fredede natur- og kulturværdier på Stampenborg Gods med Nysø Slot.

Struckmann fremhævede den store værdi af de fredninger, som den sidste lensbesidder Henrik Stampe-Stampenborg i 1924-25 førte forhandlinger om. Desværre døde lensbesidderen inden fredningerne blev gennemført. Hans hustru, fru Myrle Stampe-Stampenborg fuldendte

fredningsarbejdet på smukkeste måde og gennemførte fredningerne under naturfredningssloven.

Fredet blev i flg. deklARATIONEN de berømte Nysø-ege, kendt fra P.C Skovgaards og sønnen Niels Skovgaards billeder.

I bestemmelserne står der: "De mange, store, sjældne træer må ingensinde fældes, undergraves eller på anden måde – f. eks. ved ødelæggelse af barken eller for nær pløjning - direkte eller indirekte udsættes for en behandling, der kan føre til træernes

eller de fredede bevoksningers ødelæggelse eller beskadigelse“:

Det er Danmarks Naturfredningsforening og vores amt, der håndhæver fredningen. Der var tale om 63 fredede egetræer. Fredningen var meget enestående og

værdifuld og kunne være et godt eksempel for man-ge andre ejere af store naturværdier.

Nysø-fredningerne blev sat i værk uden udgifter for samfundet!
oh

Livline til Danmark

På de følgende sider bringer vi omtalen, som den blev trykt i Præstø Amts Avis den 22 marts 1900, af den store og skelsættende begivenhed, som åbningen af Præstø-Næstved-Banen var for denne egn.

Artiklen var, som i øvrigt resten af avisen sat i gotisk skrift og er her renskrevet af Elsie Björklund. Den oprindelige opsætning og retskrivning er søgt bevaret.

I artiklen omtales en lang række borgere, som er initiativtagere eller på anden måde betydningsfulde for projektets gennemførelse. Måske kan artiklen for nogen synes lidt vel lang, men vi har valgt at gengive den i sin fulde længde, ikke mindst fordi

redaktionen finder, at den på udmærket måde udtrykker det værdi-grundlag, der herskede ved banens indvielse.

På sin egen helt tydelige måde beskriver artiklen, hvilket uhyre projekt, man har kastet sig ud i, men også den tiltro, man har til, at banen vil, som man skriver ”skabe intellektuel og materiel fremgang” eller som det udtrykkes et andet sted ”Pulsen hermed i Præstø vil slå i et hurtigere tempo!”

Man kunne med rette spørge: ”Er vi stadig i besiddelse af et initiativ og en foretagsomhed til samfundets bedste, som kan matche dette store projekt?”

God fornøjelse! bm

Præstøbanens Aabning

Tirsdag var Flagningen i Præstø almindelig, og der var over hele Befolkningen en vis Spænding paa, hvad det ny ville bringe.

Dog var der en sikker Fortrøstning om, at Banen ville vække Liv og sætte fart i Tingene. Det er netop det, der vil ske med Banen; "Pulsen" hernede i Præstø vil i Fremtiden slaa i en hurtigere Tempo, nu gælder det blot, om vi kan følge med, forstaa, at Fremtiden kræver mere end Fortiden. Nu kan det ikke nytte, at der siges: "Det har gaaet godt i saa mange aar, som det er, saa kan det ogsaa gaa endnu nogle Aar" for det holder ikke Stik; vi skal hernede netop søge at komme forud for Tiden – ikke bagefter!

For at fejre Dagen paa en værdig Maade samledes ved Sextiden ca. 95 Damer og Herrer fra Præstø og Omegn paa "Hotel Danmark" til et

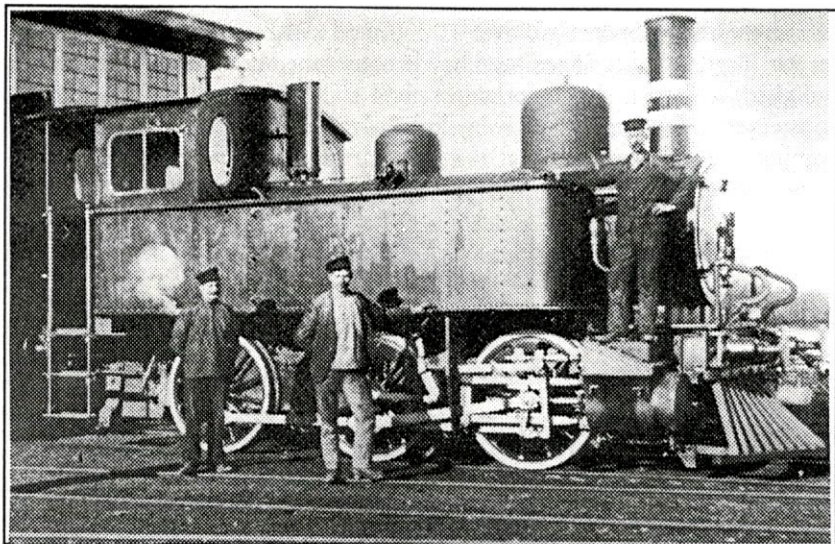
Fællesmaaltid.

Det var et fornøjeligt Syn at se den smukt pyntede Festsal, hvor

Bordet var dækket. Over begge Døre var pyntet smukt med Flag, og et Lokomotiv med Bannevogne - selvfølgelig Legetøj - var anbragt over hver Dør, ligesom paa Bordet foran Formanden for Direktionen, Borgmester Bech-Pedersens Plads var anbragt et saadant Tog.

Af taler var der selvfølgelig en Del; nedenfor skal vi meddele Hovedtrækkene. Men først skal vi gjøre opmærksom paa, da det sikkert vil interessere vore Læsere, at Urmager Ridiger i et kjøbenhavnsk Blad havde læst, at Banen kaldtes Nestved-Præstø-Banen, og derfor tog han Anledning til at bebrejde den lokale Presse, at den ikke kaldte Banen Præstøbanen.

Hvis Hr. Urmager Ridiger havde læst vort Blad, vilde han have set, at vi stadig har kaldt Banen saaledes, men det er selvfølgelig for Kortheds Skyld, da Banens officielle Navn jo er Præstø-Nestved-Banen - se Annoncerne fra Bevillingshaverne. Vi skal ikke nærmere karakteri-

Belgisk Cockerrill-lokomotiv i Præstø 1900

sere Her. Ridigers Optræden, da vi talte med mange af Deltagerne, som i høj Grad misbilligede den. Iøvrig gik alt særdeles godt.

Jærnstøber H.C. Pedetersen bød velkommen og udtalte Ønsket om, at Banen maatte blive til Gavn og Glæde for Land og By.

Feldbereder Sibbern udtalte at her var Anledning til at mindes vor Konge, som jo havde underskrevet Loven for alle de Baner, der i de senere Aar var Bygget. Kongen var nu alderstegen, men han nød almindelig Højagtelse ikke alene her i Landet, men over hele Evropa. Taleren slut-

tede med Ønsket om mange lykkelige Aar for vor Konge. Kongen leve! (9 Hurraer).

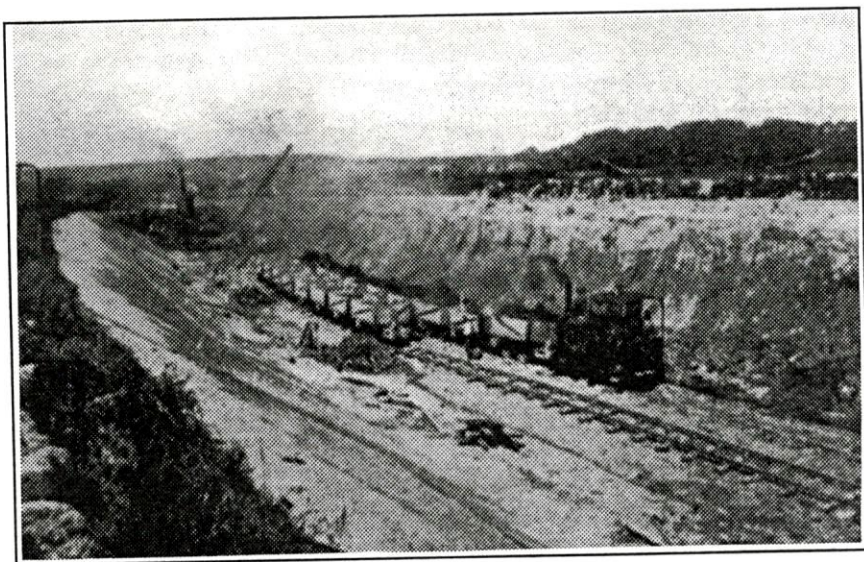
Kjøbmand Th. A. Larsen talte derefter for Fædrelandet, som der ved en Lejlighed som denne var særlig Anledning til at mindes, idet en Banes Aabning betød Fremgang for den Egn, hvor den gik igjennem; det bunder altsaa i Kjærlighed til Landet og det er jo saaledes, at Fædrelandskjærlighed bør ytre sig – i, at enhver i sit Kald søger at naa saa langt, han kan, til Landets Tarv. Vi bor i en af Landets skjønneste Egne, et af de Steder, som Udlandets Turister sø-

ger efter. Her er godt at leve, godt at bygge og godt at bo. Og saaledes er det i hele Landet; vi kan med Digteren sige: der er skjønnest i Danmark! Vi kan derfor alle være med i en Skaal for Fædrelandet. Danmark leve! (Hurra)

Borgmester Bech-Petersen talte for Banen; han mindede om, at Postvognene nu havde rumlet igjennem Gaderne for sidste Gang. Taleren havde ikke noget særligt imod denne Vogn; den havde for øvrigt sine Fortrin, og deriblandt det, at den saa godt som aldrig kom for sent – blot Banen maa undgaa større Forsinkelser! Vi var jo nu forvænt med Hensyn til Befordringer; for en Del Aar siden var det jo anderledes, i 1860 var der saaledes ingen Jærnbane på Fyn; Befordringen af Passagerer foregik pr. Deligence fra Nyborg over Odense til Assens. Der var kun faa Passagerer, og da Banen kom, var det et ganske naturligt Spørgsmaal: Hvad skal vi have at kjøre med? Det Spørgsmaal, om vor Bane kan bære sig? Var tidligere og er endnu et meget omdebatteret Spørgsmaal. For 4 Aar siden afholdtes der på Fre-

deriksminde et stort Borgermøde, som har haft megen Betydning for Banen, idet den Tilslutning, som Sagen paa dette Møde fik fra Borgernes Side, har været os en stor Trøst under vanskelige Forhold. Frygten for, at Banen skulde forrykke Forholdene, var ubegrundet. Man maa se den i den Forbindelse, at den var et Led i det store Kommunikationsnet. En bane bidrager til Udviklingen. Vi har været 6 Bevillingshavere, og det har været mig en Fornøjelse at arbejde sammen med disse Mænd; vel har der været Uenighed om et eller andet, men det var Strid om at gjøre mere eller mindre for den ene By, for Land eller By; vort Ønske var at gjøre Banen saa god og saa paalidelig, som muligt med de for Haanden værende Midler. Jeg skal ikke udtale mig yderligere om Banen, men jeg skal kun sige, at der sikkert er stor Glæde over Banen i By og paa Land. Lad os slutte med at ønske, at Banen maa være til Gavn og Glæde for os alle, og lad os saa raabe et Hurra for Banen! (Hurra!)

Kjøbmand Hald talte derefter for Bevillingshaverne, som han

Gravemaskinen arbejder i gennemskæringen ved Nysø, 1899.

mente, vi særlig følte Trang til at takke for deres Arbejde, som var stort og godt. Dhrr. Bevillingshavere leve!

Urmager Ridiger som derefter med sit Udklip af "Dannebrog", som havde saaret hans Ømhed for Præstø, i det der stod, at Nestved-Præstø-Banen udgik fra Nestved og havde saa og saa mange Landstationer, hvilket han mente var de lokale Blades Skyld.

Redaktør Olsen protesterede imod denne Tale.

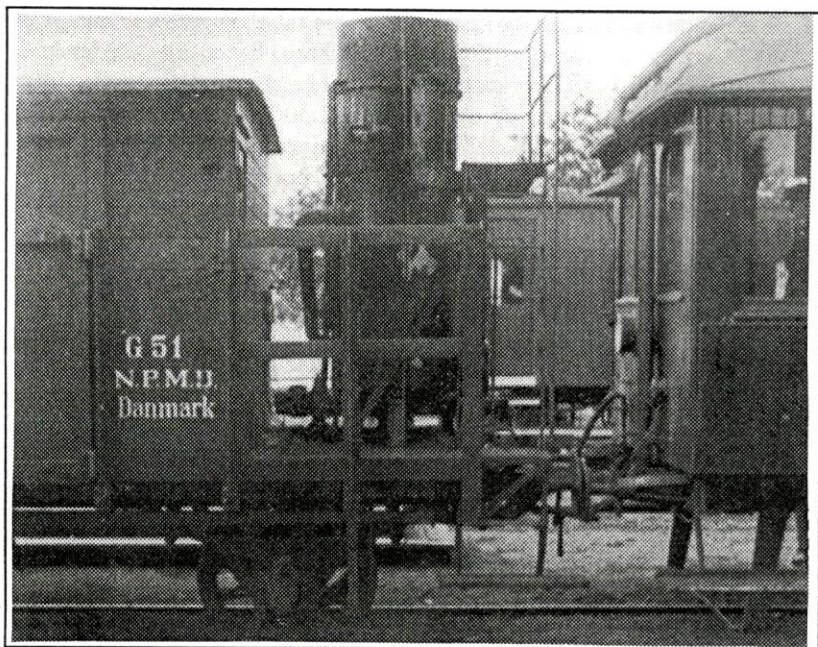
Borgmesteren oplæste Telegrammer fra Landbrugsminister Hage*), Kammerherre Vind og fhv.

Redaktør Mohr. De fik hver et Leve.

Jernstøber Petersen udtalte, at naar det var lykkedes at samle Pengene sammen til Præstø-Nestved-Banen, saa skyldtes dette Landkommunerne, som havde bidraget til Banen, leve! Hurra!

Kammerraad Svendstrup talte derefter for Kvinderne!

Læge Michelsen talte for samtlige arbejdere ved Banen, Mestre, Svende, Lærlinge og andre Arbejdere.

Lukket godsvogn G 51 med generator for M 7, der også ses på billedet, Præsto Station 1944 (B.W.).

Ridiger talte for samtlige Funktionærer ved Banen.

Inspektør Hansen, Oremandsgaard, talte for Handelsstanden i Præstø.

Købmand Hald takkede og talte for Landboerne.

Proprietær Rasmussen, Overdrevsgaarden, takkede og talte for Borgmesteren Bech-Petersen.

Maaltidet hævdedes derefter, og

snart var Salen ryddet til Dansen.

Nu er altsaa Banen Indviet.
Lykke og Held med den!

*) *Daværende ejer af Oremandsgaard*

Billederne i forbindelse med denne artikel er hentet fra bogen: Næstved-Præstø-Mern-Banen, Dansk Jernbaneklub, 37.

Lokalarkivets årsmøde.

Torsdag den 10.2. blev et spændende og velbesøgt årsmøde afholdt på biblioteket. Det, der lokkede så mange deltagere til mødet, var det annoncerede foredrag af Keld Nørreslet om starten på Præstø-Næstved-Banen ved det forrige århundredes spæde start.

Blandt andet som indfødt præstødreng men også som medinitiativtager i Præstø Patrioterne formåede Keld Nørreslet at give et levende, begejstret og veltilrettelagt indlæg om banens opståen; ikke mindst de meget komplicerede forhandlinger - og forviklinger - der i sidste ende fører frem til banens indvielse den 20 marts 1900, blev levende beskrevet.

Om end Præstø by var tvunget til langt om længe at tage et initiativ - ikke mindst på baggrund af oprettelse af Vordingborg-Kalvehave-Banen, der tyvestjal en væsentlig del af Præstøs gamle sydlige opland, - blev projektet dog gennemført i flot stil, så banen kunne åbnes i

samdrægtighed med omegnskommunerne - endog Everdrup kommune - efter en relativ kort byggeperiode.

I nogle år skabte banen grundlaget for at Præstø defakto fungerede som havneby for Næstved by. Denne positive konsekvens af banens opførelse blev naturligvis dæmpet noget, da Næstved fik sin egen kanal ud til verdenshavene.

Højdepunkter for banen blev de to verdenskrige. Under anden verdenskrig steg transporten af passagerer til over de 200 000 personer pr. år samtidig med at godstransporten også udviklede sig særdeles positivt.

Den samfundsudvikling, som banen var med til at sætte i gang men også at konsolidere, endte dog med at tage livet af banen.

Til trods for teknisk fremsyn blev det den forrygende tekniske udvikling, der tvang banen i

knæ. Ikke mindst var det frem-synet at udskifte togene med skinnebusser; Næstved-Præstø-Mern-Banen var først i landet med at leje og siden indkøbe lette svenske skinnebusser til banedriften. Først det andet sæt skinnebusvogne blev købt hos Scandia i Randers. Ved 50-års jubilæet i 1950 var den nye driftform sat i værk, og man udtrykte håb for fremtiden.

Persontrafikken og varetransporten gik i stigende omfang over til landevejene, hvor busser og lastbiler sammen med den stærkt voksende privatbilisme kun alt for smidigt fandt vej gennem landskabet uden at være bundet til skinner.

Da sukkerfabrikkerne op sagde aftalen om transport af roer til Mern Saftstation og landkommunerne nægtede at være med til at sikre banens overlevelse ved tilskud sidst i 50'erne besluttede de ansvarlige at nedlægge banen og dermed lukke ned for århundredets nok mest betydningsfulde initiativ på denne egn.

Blandt årsmødets mange gæster

var veteraner fra banens tid: lokomotivførere og andre, der i mange år har arbejdet ved banen. Flere, der havde oplevet banen i deres opvækst og ungdom gav også flittigt deres besyv med, da man afslutningsvis viste Thorborgs og Toxværd's udmærkede film "Den sidste tur med Næstved-Præstø-Mern-Banen".

Årsmødet indledtes med den formelle del og det med fremlæggelse af beretninger. Først og fremmest fremlagde Søren Kæregård på charmerende måde og i kortfattet form sin beretning, i hvilken han kort gennemgik arkivets almene forpligtelser og aktiviteter i øvrigt i det forløbne år.

Søren fremhævede i en positiv omtale af den faste stabs arbejde især den store gavn og glæde arkivet havde haft af Ingrid Dalls aktive indsats gennem en årrække. I det forløbne år mistede Ingrid Dall sin mand og valgte at flytte tilbage til Als for at komme tættere på børn og børnebørn.

Ligeledes rettede Søren Kære-

gård en varm tak til Hans Olsen, der gennem mange år har været arkivet en god og samvittighedsfuld kasserer. Hans Olsen fortsætter dog som menigt medlem af styrelsen.

Ole Fog, der i det forgangne år har overtaget kassererposten fremlagde ligeledes på en god og kontant måde arkivets års-

regnskab, der var behørigt revideret og fremviste en pænt lille overskud ikke mindst forårsaget af det heldige salg af julkort og to bogudgivelser.

Det var en glad arkivleder Elsie Bjørklund, der kunne afslutte årsmødet med en tak til alle ikke mindst de fremmødte.

bm

Udstilling på Præstø Bibliotek

I anledning af det egentlige 100 års jubilæum for Præstø-Næstved-Banens oprettelse den 20 marts i år åbnes en udstilling på Præstø Bibliotek.

På udstillingen vil være opsat en række plancher med billeder fra banedriften gennem tiden. Ligesom en del rekvisitter fra fra den gang banen var i drift vil indgå i udstillingen.

Gennem nu nogle uger har en arbejdsgruppe nedsat på initiativ af Lokalhistorisk Arkiv i Præstø og interesserede borgere forberedt udstillingen. Medlemmerne af arbejdsgruppen har enten oplevet banen som børn

og unge eller har arbejdet ved banen som togfører eller på anden måde.

Et sted oppe i Hornsherred står stoppestedsskuret fra det gamle Skibinge trinbræt som havehus og lyser op fint og nymalet.

Ejeren, Helge Mortensen, blev 80 i 1998 og har arbejdet 23 år ved Næstved-Præstø-Mern-Banen. Før den tid var banen også en meget betydningsfuld del af Helges liv, da hans mor var "stationsforstander" på Allerslev station.

(Fortsættes side 16)

Lodsen fra borde

Men hun glemte at fortælle, at besøget kun omfattede foreningens medlemmer.

Redaktøren bragte den gode nyhed - og en skøn sommeraften strømmede folk til. Langt over medlemstallet.

Nå, med Elsie talent for planlægning blev de mange lynhurtigt delt i hold.

Kirken blev inddraget i besøget,

og alt lykkedes. Det blev på alle måder en uforglemmelig aften.

Nu har Elsie Björklund forladt formandsstolen efter 12 års meget stort og ihærdigt arbejde. Hun har været en ildsjæl - og en rig, sprudlende kilde af inspiration for hele bestyrelsen.

Det bliver vanskeligt at følge efter - men med hendes inspirerende 12 års arbejde in mente kan - og skal - det lykkes.

Tyb

Generalforsamling i Lokalhistorisk Forening for Præstø Kommune

Som dirigent ledte Ole Fogh med kyndig hånd forsamlingen gennem de obligatoriske punkter. Formand aflagde sin sidste beretning og sluttede med at slå fast, at beslutningen om at træde tilbage var uigenkaldelig. En fornem beretning fortalte om mange oplevelser, foreningen havde været arrangør eller medarrangør af.

Her skal uden at gå i dybden nævnes i stikord: Aften om hekseri og troldom i marts, Aften

på Jungshoved i april, Smuk sommeraften i Beldringe hhv. kirke og gods i juni, Sensommeretur til Borreby slot og Skælskør i august, Arkivernes Dag i oktober, Aften om statshusmandsbrug i november. I sandhed en perlerække af arrangementer. Det bliver, som det er skrevet andet sted svært at afløse Elsie Björklund på posten som formand.

Kasserer Kim Pedersen fik godkendt sit regnskab og fremlagde

ligeledes et budget for det kommende år, som også godkendtes af forsamlingen. Kontingent for det kommende år blev fastsat til 85 kr.

Under valg blev der udskiftning i bestyrelsen. Hans Olsen afløses af Lilli Henningsen og Bent U.Mortensen, som blev valgt ved skriftlig afstemning. Bestyrelsen konstituerer sig snarest ved førstkommende bestyrelsesmøde. Som suppleanter fortsætter Bodil Møller og Jens Bjerre Tybjerg.

Knud Skovbæk formulerede på forsamlingens vegne sin tak til Elsie Björklund for et langt og trofast virke. Ligeledes takkede Knud Skovbæk Hans Olsen for dennes arbejde i bestyrelsen

Hans Olsen afsluttede den egentlige generalforsamling med at takke Elsie Björklund for en stor og dygtig indsats som foreningens leder gennem hele dens eksistens. Hans Olsen kom i sin tale ind på de oplagte positive sider i Elsies ledelse af foreningen ikke mindst hendes evne til at uddelegere arbejdet. Det er således en godt samar-

bejdet bestyrelse, der skal lede foreningen i fremtiden.

På dette sted skal der også formuleres en dybfølt tak til Hans Olsen for hans lange og trofaste virke i foreningen.

Aftenen sluttede med billedshow ved Ole E. Hansen, der viste en lang række billeder, som han havde overført fra postkort og gamle fotografier til diapositiver.

Motiver fra en svunden tid - påviseligt fra denne egn - mange gange kun svært genkendelige - blev i mængde rullet op for os! Afslutningsvis skulle der så gættes om ældste billede og antal billeder, hvis man vil vinde præmie.

Lilli Henningsen var i sit gæt nærmest ved antal - reelt var det 234 billeder, vi så sammen - og havde som ældste billede en radering trykt som postkort - prospekt af Præstø set fra Rødeled - original fra 1805. Som sædvanlig var der sørget for dejlig kage og kaffe/te til arrangementet.

bm